

Innst. 233 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra finanskomiteen

Dokument 8:123 S (2015–2016)

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen og Rasmus Hansson om nye mål for samfunnsutviklingen

Til Stortinget

Sammendrag

Bakgrunn

I dokumentet ble følgende forslag fremmet 16. juni 2016:

«Stortinget ber regjeringen snarest utvikle et mål for brutto nasjonal livskvalitet som et supplement til brutto nasjonalprodukt.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse og begrunnelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lisbeth Berg-Hansen, Tore Hagebakken, Irene Johansen, Marianne Marthinsen, Torstein Tvedt Solberg og Truls Wickholm, fra Høyre, Solveig Sundbø Abrahamsen, Svein Flåtten, Sigurd Hille, Heidi Nordby Lunde og Siri A. Meling, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi, Roy Steffensen og Kenneth Svendsen, fra Kristelig Folkeparti, lederen Hans Olav Syversen, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, fra Venstre, Terje Breivik, og

fra Sosialistisk Venstreparti, Snorre Serigstad Valen, viser til at finansministeren har uttalt seg om forslaget i brev av 14. november 2016 til finanskomiteen. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser til at representant Dagfinn Høybråten i mai 2007 hadde en interpellasjon til finansministeren om tiltak for å flytte fokus i samfunnsdebatten fra velstandsutvikling til utvikling av livskvalitet, for eksempel utvikling av nye indikatorer for en god samfunnsutvikling.

Komiteen viser også til at Stortinget i 2009 behandlet et forslag fra Kristelig Folkeparti med samme tema, jf. Innst. S. nr. 360 (2008–2009), og at dette har resultert i en omtale av livskvalitetsindikatorer i Nasjonalbudsjettet.

Komiteen ser at det er gode intensjoner bak forslaget om høy vektlegging av livskvalitet i utviklingen av samfunnet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, slutter seg likevel til konklusjonene i statsrådets svarbrev, jf. vedlegg, om at det er lite hensiktsmessig å arbeide fram ett enkelt mål for nasjonal livskvalitet, ettersom livskvalitet har mange dimensjoner og ulike personer vil kunne ha ulikt syn på hvordan de bør vurderes opp mot hverandre. Flertallet har merket seg at dette også bl.a. understøttes av OECD, og at organisasjonen istedenfor utviklet et sett med indikatorer for livskvalitet, basert på eksisterende statistikk på en rekke enkeltområder.

Flertallet er enig i at det er viktig at vi i Norge videreutvikler vår egen statistikk og tar i bruk de mulighetene til å sammenlikne oss med andre land som tallene fra internasjonale organer gir oss. Flertallet viser også til beskrivelsen i svarbrevet fra statsråden

om hvordan Statistisk sentralbyrå ivaretar analyser av levekår og velferd.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at OECD og flere land har utviklet livskvalitetsindikatorer for å supplere målet om brutto nasjonalprodukt. Dette er fullt mulig å gjøre også i Norge på en systematisk måte.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest utvikle et samlet system for måling av brutto nasjonal livskvalitet, bestående av et sett med livskvalitetsindikatorer, som et supplement til brutto nasjonalprodukt.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest utvikle et samlet system for måling av brutto nasjonal livskvalitet, bestående av et sett med livskvalitetsindikatorer, som et supplement til brutto nasjonalprodukt.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råer Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:123 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen og Rasmus Hansson om nye mål for samfunnsutviklingen – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 28. mars 2017

Hans Olav Syversen

leder

Tore Hagebakken

ordfører

Vedlegg**Brev fra Finansdepartementet v/statsråd Siv Jensen til finanskomiteen, datert 11. november 2016****Dokument nr. 8:123 S (2015-2016) om nye mål for samfunnsutviklingen**

Jeg viser til forslaget fra representantene Hans Olav Syversen og Rasmus Hansson om nye mål for samfunnsutviklingen, der de foreslår at Regjeringen snarest bes utvikle et mål for brutto nasjonal livskvalitet som et supplement til brutto nasjonalprodukt.

I sin begrunnelse for forslaget skriver forslagsstillerne at «brutto nasjonalprodukt (BNP) (er) det viktigste målet for samfunnsutviklingen» i dag, og at «politikkerne kan gjøre mer for innbyggerne hvis hovedmålet er livskvalitet, enn hvis det er økonomisk vekst alene».

Regjeringen er helt enig i at målet for politikken bør være bredere enn økonomisk vekst alene, og mener dette allerede er tilfelle. Vår regjeringserklæring innledes med en omtale av vårt verdigrunnlag: «Regjeringen vil bygge sin politikk på frihet og tillit til enkeltmennesket, familien, gründeren, lokalsamfunnet og frivilligheten. Regjeringens verdiforankring ligger i rettsstatens og demokratiets prinsipper, og den kristne og humanistiske kulturarv. Regjeringen vil skape større rom for private, lokale og frivillige initiativ». Også løpende avgjørelser av små og store politiske saker bygger på langt bredere vurderinger enn hensynet til økonomisk vekst alene.

Hvordan et land bruker sine samlede ressurser er avgjørende for innbyggernes velstandsnivå og for muligheten til å finansiere felles velferdsordninger. I tillegg er det både mellom land og innen land stor samvariasjon mellom inntektsnivå og ulike mål for livskvalitet. Gode mål på verdiskaping er derfor nyttig.

Brutto nasjonalprodukt (BNP) er et mål på verdien av alle varer og tjenester som produseres i et land i løpet av en gitt periode, som regel et år, og omfatter verdiskapingen i all markedsrettet næringsvirksomhet, offentlig forvaltning og ideelle organisasjoner samt produksjon for eget bruk. BNP tallfester sentrale komponenter i et lands samlede inntekt, men det er også viktige forhold som ikke fanges opp. Frivillig arbeid og ubetalt arbeid i hjemmet er eksempler på aktiviteter som har betydning for levestandarden, men som ikke blir regnet med i BNP. Det tas heller ikke hensyn til at fritiden har en verdi, og fordelings-effekter fanges ikke opp.

Verdien av fast realkapital (eller natur- eller miljøkapital) kan forringes ved bruk, og nasjonalregnskapet beregner kostnadene ved slitasje på realkapital. BNP er et bruttomål, mens *netto* nasjonalprodukt

viser verdiskaping etter fradrag for dette kapitalslitet. De siste årene har Verdensbanken dessuten presentert beregninger hvor nasjonal sparing også korrigeres for uttapping av ikke-fornybare naturressurser, utslipp av CO₂ og utslipp av forurensende partikler til luft. Slike beregninger ble omtalt i Nasjonalbudsjettet 2016.

BNP dekker mange elementer av stor betydning for utviklingen i samlet velferd, men er ikke ment å være et mål på denne utviklingen. Brede vurderinger av velferd, livskvalitet og levekår må derfor også trekke inn andre forhold. Dette var et tema i rapporten til den franske Stiglitz-Sen-Fitoussi-kommisjonen fra 2009. Rapporten vektlegger at mål for livskvalitet bør brukes som supplement for mål for produksjon. Den avviser imidlertid at det vil være hensiktsmessig eller mulig å utvikle ett mål: «Such a system must, of necessity, be plural – because no single measure can summarize something as complex as the well-being of the members of society, our system of measurement must encompass a range of different measures.»

Også OECD beskriver livskvalitet som et flerdimensjonalt fenomen, som ikke kan måles entydig i form av ett mål. Organisasjonen har istedenfor utviklet et sett med indikatorer for livskvalitet, basert på eksisterende statistikk på en rekke enkeltområder. Indikatorene tar sikte på å belyse både viktige økonomiske størrelser og verdier knyttet til menneskers opplevelser, sosiale forhold og miljø. Settet består foreløpig av 24 indikatorer innenfor 11 hovedkategorier som måles i en skala fra 1 til 10. OECD trekker særlig fram utdanningsnivå, inntektsnivå, sysselsetting, helse, klima, miljø og styringssystem som viktige faktorer for å vurdere livskvalitet. Oppdaterte tall i 2016 viser at nordmenn er blant de innbyggerne i OECD-området som samlet sett er mest tilfredse med livet. For Norge er det særlig indikatorer for sysselsetting og inntekt, balanse mellom jobb og fritid, sikkerhet og generell tilfredshet med livet som trekker opp, mens vi gjør det svakere på området som utdanning og kompetanse.

FN vedtok i september 2015 nye bærekraftsmål for verden for perioden fram mot 2030. De 17 målene og 169 delmålene dekker de fleste samfunnsområder. FN arbeider med å utarbeide indikatorer for bærekraftsmålene. OECD publiserte i juli 2016 en rapport fra et pilotprosjekt om indikatorer for FNs bærekraftsmål: «Measuring Distance to the SDG Targets». Rapporten er basert på 73 indikatorer. Norge er

ett av seks land som er valgt ut som pilot og gis en egen omtale i rapporten. Norge kommer gjennomgående godt ut sammenliknet med gjennomsnittet av OECD-landene. I Nasjonalbudsjettet 2017 er det gitt en oppsummering av Norges oppfølging av bærekraftsmålene. OECD arbeider med å utvikle indikatorsettet videre.

I Norge har Statistisk sentralbyrå (SSB) ansvar for å utarbeide offisiell statistikk. Denne statistikken dekker et bredt felt av ulike samfunnsområder og konsentrerer seg om målbare og objektive størrelser. En lang rekke enkeltstatistikker inneholder relevante opplysninger om velferd og livskvalitet. SSBs statistikk og analyser av levekår og velferd er basert på data fra registre og andre eksisterende datakilder, men også omfattende intervjuundersøkelser, herunder levekårsundersøkelser. SSB utarbeider årlig nøkkeltall om befolkningens levekår som er et viktig utgangspunkt for analyser på dette området. I Samfunnspeilet nummer 5 i 2014 ble ulike sosiale indikatorer presentert, gruppert i følgende emner: 1) befolkning, 2) helse, 3) pleie og omsorg, 4) utdanning, 5) arbeid og arbeidsmiljø, 6) inntekt, lønn og forbruk, 7) trygd, sosialhjelp og barnevern, 8) boforhold og boligøkonomi, 9) fritid og kultur, 10) kriminalitet, 11) sosial og politisk deltakelse og 12) økonomi. De fleste indikatorene er oppgitt for alle år fra og med 1980.

Kompleksiteten i disse problemstillingene illustreres av representantenes referanse til Robert Kennedy. Det er vanskelig å forestille seg en indikator som vektet sammen så vidt forskjellige størrelser som materiell levestandard og «våre barns helse, kvaliteten på deres utdanning eller deres glede over lek» i ett samlemaal for livskvalitet eller velferd.

Som Robert Kennedy, Stiglitz-Sen-Fitoussikommisjonen og OECD peker på, har livskvalitet mange dimensjoner, og ulike personer vil ikke alltid være enige om hvordan de bør vurderes opp mot hverandre. Regjeringen mener det er lite hensiktsmessig å arbeide fram ett enkelt mål for nasjonal livskvalitet. Samtidig er det viktig at vi i Norge videreutvikler vår egen statistikk og tar i bruk de mulighetene til å sammenlikne oss med andre land som tallene fra internasjonale organisasjoner gir oss.